

De klokkenluider van Breda

Dinsdag is marktdag en wordt twee uur lang het carillon van de Grote Kerk bespeeld. Maar door wie eigenlijk? Ontmoet Jacques Maassen, musicoloog, professioneel beiaardier én, sinds 1975, gemeenteambtenaar.

Stadsbeiaardier is misschien niet de meest voor de hand liggende gemeentelijke functie, maar waarschijnlijk wel een van de oudste. Al sinds de tijd van Napoleon zijn kerktorens in handen van de gemeente en zijn beiaardiers dus in gemeentelijke dienst. Maar ook voor die tijd vervulde de beiaardier al een belangrijke maatschappelijke functie, eigenlijk al vanaf 1509, toen de Bredase kerktoren eindelijk klaar was. "Het hele economische leven werd eeuwenlang bepaald door de klokken", zegt Jacques. "Die bepaalden wanneer de poorten opengingen, waarschuwden de bevolking bij brand, maar kondigden ook executies aan." Tegenwoordig verzorgt de beiaardier vooral de soundtrack bij het stadsleven. Op marktdagen, maar ook bij speciale gelegenheden zoals de opening van het Jazzfestival is Jacques paraat. "En op 30 juni organiseren we een spectaculair concert bij de opening van de haven, compleet met koperblazers op elke torenomgang."

Torenwachters

Terwijl we de 360 gladgesleten treden naar de beiaard beklimmen, ontvouwt zich door de smalle torenraampjes een indrukwekkend uitzicht over de horizon. Op een heldere dag reikt het zicht tot aan de Brienoordbrug én de Antwerpse havenkranen. "Vroeger was de beiaardier maar één van de vele mensen die dagelijks de toren beklom", vertelt Jacques. Je had ook de torenwachters, die waakten over de veiligheid van de stad. Vanaf de toren kon je de vijand van verre zien aankomen, maar ook als er ergens brand was, moest de torenwachter in actie komen. Dan werd er een rode lap uit het raam gehangen én werden de klokken geluid."

Speeltrommel

Halverwege de beklimming stuiten we op de speeltrommel, een levensgrote 'speeldoos' die elk kwartier automatisch het carillon bespeelt. Elke zes maanden

is Jacques zo'n drie dagen in de weer om vier nieuwe melodieën te 'versteken', voor elk kwartier één. En dat kan van alles zijn: van de laatste ode aan Breda door Pierre Kartner tot een arrangement van Händels Water music. Ook van deze speeltrommels weet Jacques het nodige af, want als academisch musicoloog is hij al jaren in de weer alle exemplaren in Nederland te inventariseren en te beschrijven.

Klavier

Eenmaal aangekomen achter de wijzerplaat hangt het carillon in volle glorie. Nog één trap en we bereiken Jacques' klavier, waarmee alle klepels bediend worden. Met twee vuisten en twee voeten gaat hij aan het werk, met eigen composities, arrangementen van bekende muziekstukken of improvisaties. Want de beiaard is een volwaardig muziekinstrument. Het kan complexe melodieën en arrangementen aan, en een professioneel beiaardier kan er zo van dichtbij

bezien aardig wat gevoel en nuance in kwijt. Er is dan ook een conservatoriumstudie aan gewijd, die Jacques heeft gevolgd (later werd hij overigens directeur van dat conservatorium). "Vergis je niet: er zijn in Nederland 125 professionele beiaardiers, die samen zo'n 180 beiaarden bespelen."

Familietraditie

Als het concert even ruw verstoord wordt door een (loos) brandalarm en we dekking zoeken in de voormalige torenwachterskamer, blijkt dat Jacques' ambt van stadsbeiaardier niet helemaal uit de lucht kwam vallen. Aan de wand hangt een lijst met alle stadsbeiaardiers uit de geschiedenis van Breda, te beginnen met 1509, en daaruit blijkt dat de familie Maassen al sinds 1923 de stadsbeiaardier levert. Jacques is de derde generatie, en met 32 jaar de langst dienende. Is de opvolging al geregeld? "Wie weet. Mijn zoon speelt ook beiaard, dus het zou kunnen."

Jacques Maassen verzorgt tegenwoordig vooral de soundtrack bij het leven.

30 juni: de Nassau-Breda fanfare

Als op 30 juni de haven officieel geopend wordt, speelt Jacques rond 22.00 uur de speciaal voor deze gelegenheid door hemzelf gecomponeerde Nassau-Breda fanfare. Hij doet dat samen met twintig trompettisten en trombonisten van de Torenblazers Breda, die op de verschillende geledingen van de toren staan opgesteld. En samen met het dertigkop-pige Hoornensemble van Nieuwe Veste, dat vanaf een penthouse aan de haven meespeelt.